Opraviono v r. 1935.

Wielmożnemu

Walterowi

Kupcowi i Obywatelowi M. Krak.

Panu i Dobrodziejowi!

w dowód

Szacunku i poważania

tę małą pracę

składa

Autor.

Wielmożny Panie!

Tę małą pracę i nieudolną, składając w godne ręce osoby Wielmożnego Pana i Dobrodzieja, jako znak winny szacunku i poważania, mam ufność i nadzieję, w dobroci i łasce, że Wielmożny Pan, nie odrzuci tego morzotu, lecz zważywszy łaskawie przyjąć ją raczy.

Z Uszanowaniem

J. Kalinowski.

Rzecz

o

Rękodziełach w ogóle.

Nie masz na świecie człowieka, któryby nie zatrudniając się pracą mógł pędzić życie, w kole próżniactwa i zatrutych chwil! Powód ten zabierając nie tylko ze swych własnych wyobraźni każdego człowieka, lecz nadto sięgać nam pozwala z prawa Bożego, które jest najpierwsze, a które po urodzeniu się naszem na świat, objawia, że człowiek stworzony jest do pracy; podpiera tę prawdę jasno jeszcze mocniej przysłowie, o którem podobnie każden wie, a które może ufundowane jest z prawa Bożego

i przepowiedni

przepowiedni: że człowiek stworzony jest do pracy, ptak do latania, ryba do wody i t. podobne względnie odpowiadające prawa.

Z tego więc względu, mamy przed oczami, zaraz po odzierżeniu rozumu, toczące się w kole i różnie przedstawiające się nam zarobki ludzi. Jedne sposobem milszym dla nas i te stają za fundament, inne znów cięższe i niegustowne. Wszystkie zarobki, tak miłe i lekkie jak niegustowne, są ze sposobu, sposób zaś jest rękodziełem lub handlem. Mówić przeto można, że przez ręko-dzieło, lub handel zarobkujemy, a człowiek jako żyjący wymaga wiele

potrzeb

czyli winien udawać się do sposobu zarobkowania, czyli rękodzieła, lub handlu, jeżeli przeznaczenie, wskazało mu tę drogę.

Zarobkowanie powstaje jeszcze i stwarza się z innych sposobów, na które tylko przemysł zdobyć się może, czyli inaczej przemysł jest utrzymaniem wszelkich sposobów zarobkowania, że zaś z fundamentu założyłem mówić o rękodziełach, jako o sposobie, najczystszym zarobkowania czyli najnaturalniejszym, zwracam więc krótką uwagę na nie, a najprzód:

a najprzód:

A. Że ręko-dzieła są pożyteczne ze wszech miar i powodów.
B. Rodzaj rękodzieł w ogóle.
C. Krótki, ogółowy opis ręko-dzieł.
D. Uwaga dla ręko-dzielników.

A.

Że ręko-dzieła są potrzebne i pożyteczne z wszech miar, czyli z każdego względu, temu każden z żyjących przyzna – Ręko-dzieło – jako, dzieło ręki człowieczej, jako wypracowane ręką podobną wszystkim, a że jest dziełem podobieństwa wszystkich, musi też mieć wpływ na wszystkie podobne czyli na

wszystkie ręce, a że ręce jako podpora i własność człowieka, dzieło więc ręki, musi mieć wpływ na wszystkich ludzi, a tem samem, jest wszystkim ludziom pożyteczne, potrzebne i z nimi pobratane.

Potrzebę jeszcze ręko-dzieła przedstawić może najprostszy przykład, począwszy od najwymuszniejszego i wspaniałego, ręko-dzieła, do najniższego i prostego, z oczymy, że tak jest nam miły i potrzebny obraz pięknie wypracowany, wyrób złoty, zegarek, książka pięknie oprawna i t. podobne,

jak równie, suknia, zrobiona, but, skóra wyprawna i. t. p.

Gdyby jeszcze ręko-dzieła nie były potrzebne i użyteczne, nie starano by się o ich wzbogacenie, nie nakładanoby wszelkich kosztów, i nie czynionoby tyle mozołów o dokładne, każdego w szczególe rękodzieła wydoskonalenie; lecz przekonano się już to z wzalenia historycznego, wspomnienia o braku dzieł ręki, dla pożytku i potrzeby ludzkiej i uznano stopniowo, że powstawanie tychże jaką pociechę i wygodę przyniosły Rękodzieła dla z tęsknionego i oczekującego ludu.

Z tych więc względów, możemy wnieść dokładnie i przyświadczyć, o potrzebie wszelkich rękodzieł, i że największe dostatki, byłyby czczemi, gdyby rękodzieła nie poruszały ich i dla właściciela nie dodawały ozdoby i ukontentowania. -

B

Rękodzieła jako rozgałęzione w różnych rodzajach, nazwach stosownie do wyrobów, różne też i dzieła wystawiają. Jedne bawią nasze oko i upiększają miejsce pobytu swego i te są w swoim gatunku, więcej lub mniej w pływ mające na pierwsze powody, a to bardziej wymuszone, przyozdobione

lub

mniej świecące.

Drugie zaś służą do właściwego użycia, codziennego nie mal, podchodzą ze rąk do rąk, te znów do innych rąk i tak toczą się do swojego końca. Wszystkie zaś w ogóle Rękodzieła, mogą mieć dwa gatunki i tak jedno dzieło może być piękniejsze, ozdobniejsze i toż samo prostsze i naturalne. Co się zaś tycze Rodzaju rękodzieł, te są wyższe i niższe. Wyższe czyli wyroby wyższej sztuki, a niższe czyli pospolitsze, mnogie i zwyczajne. –

C.

Przystępując do opisu ręko-dzieł nie wyrywam się do szczegółu i to wszystkich razem, ale opisując je, wspomnę w ogólności, kładąc uwagi, które do wszystkich nie mał rękodzieł posłużyć mogą.

Wspomnione słowa w poprzedniej literze B że jedne i też same ręko-dzieła mogą być wystawniej lub naturalnie zrobione; posłużą i do litery C; Albowiem; Jeżeli z założenia podług woli właściciela czyli dawcy roboty, mamy dany nam lub zapowiedziany przedmiot

wystawić suto, czyli tak na co
się ręka pracownika zdobyć
może, natenczas rękodzieło
to nazywa się wystawne i
trzyma dla pracownika nie
zachwianą pochwałę.

Rodzaj Rękodzieł oprócz
wspomnionych wyższych i
niższych są jeszcze nad-wyż-
sze czyli nazwane Artysto-
stwem; lecz również, artysta
malarski, rzeźbiarski i t. po-
dobne niczem innem nie
fundują swojego dzieła, tyl-
ko rękami. – Mniej więcej
zasługują na podobne wy-
niesienia: Litografia, Intro-
ligatorstwo, Rękodzieła wyro-

ków złotych i srebrnych, Zegarmistrzostwo i tym podobne Rękodzieła, które wyrabiając rzeczy delikatne, z materyałów wyższej ceny, a te. są misternie, upiękrenie zrobione na podobną pochwałę, a tym samem nazwę zasługują.

Przedsięwzięta jakakolwiek praca do wykończenia, ma za fundament zawsze początek, albowiem, powinna ona dobrze wpaść w uwagę pracownikowi, powinna wyciągnąć dobre zastanowienie, jakie to ma być, jakiej wielkości, jakiego gustu i jakich ozdób, podług tego dopiero następuje nakład materyalny i do stosowności traktowany. wszelkie zatem wycięcia, lub też wyłamki, powinny być regular,

nie

i przystósowanie.

Tym sposobem mając ukończone pomyślnicze cząstki, przystępujemy do spajania, lub innej pracy stósownie do Rękodzieła. Ukończenie zaś w wszelkich rodzajach ręko-dzieł, powinno, równie wyssysać uwagę pracownika, bo na tem także zależy pochwała lub nagana trudów przez ciąg poprzedniej pracy.

Wskazane w kilku słowach uwagi przystósować się mogą, do ręko-dzieł mniej wysokich a użyteczniejszych, jak naprzykład rękodzielników Sukień, Obowia, wyrobów Kuśnierskich i. t. d. —

W główne formy dla praco-

wników

wników i przednich zasad rękodzieł
jest czystość i że misterne ukończe-
nie jest rzeczą ważną, to każdy
rękodzielnik przyzna temu.-

Każde pojedyncze rękodzieło
dzieli się na swoje osobne gatun-
ki: i tak:, rękodzieło czyli Arty-
stostwo Malarstwa, może mieć i
na dwa osobne gatunki, jedno,
wystawiające portretu, drugie
natury lub kraju widoki — Rzeź-
biarstwo: Posągi i wyroby z róż-
nych materyałów i różne też
przedmioty wystawiające, pira-
midy nagrobki i t. p. Zegarmi-
strzostwo na wyroby misterne
czyli zegarki kieszonkowe,
w różnych gatunkach i na wła-
ściwsze, naturalniejsze czyli

zegary

zegary wielkie, stołowe. Introli-
gatorstwo dzieli się na dwie
ważne gałęzie; Galanteryę czy-
li wyroby piękne i na Opra-
wę książek. — Litografia i Dru-
karstwo, mają wspólnie dwa
rodzaje. Litografia: rytowa-
nie na kamieniu i wycisk
wyrytowania na papierze.
Drukarstwo, na zecerstwo czyli
wybór i układ pisma i na
Preserstwo (od prasa naciśalniej
praserstwo) czyli wycisk na pa-
pier. — Rękodzieło ze szkła
czyli Szklarstwo na fabrykę
czyli wprawianie okien i na
stałe domowe, czyli wyrobów
pięknych ze szkła jakiemi są

ró-

różne szkliwa, stołowe do użytku zwyczajnego i wyrobki z tegoż materyału dla ozdób i zabawki służące. — Rękodzieło wyrobów rękawiczniczych na fabryczne czyli rękawiczki i lekkie wyrobki i na cięższe, główniejsze. Rękodzieło wyrobów sukien na męzkie czyli wyroby dla mężczyzn i na damskie czyli wyroby dla kobiet — Podobnie co do obowia na męzkie i żeńskie i tak inne Artystostwa lub rękodzieła mają, każde swe osobne gatunki, które tak wspojrzeniu jako i w pracy są odmienne. —

Tysiące rękodzieł, jakie istnieją na ziemi, są dla użytku ludzi; i tak jedni dla drugich

sta-

stawają w pobratamiu. Wyliczenie tych wszystkich rękodzieł, ich opis szczególny, zostawia się do dzieła literackiego, głębokiego, któreby objęło kilka lub kilkanaście tomów, co zaś w tak małej rozprawce ledwo kilka ogólnych słów wyrzec można i z objęciem nie wszystkich.

D

W ostatku co się tyczy uwagi dla pracowników rękodzieł uznaję za bardzo ważne wspomnienie. Piękną i przewyższającą jest zaiste rzeczą, być rękodzielnikiem, ale to rękodzielnikiem w całem znaczeniu posiadania tego stopnia.

Zostać rękodzielnikiem, jak się to da pokazywać, dlatego tylko, żeby mieć utrzymanie, żeby żyć jakoś na świecie, bez uwagi i zastanowienia, czyli ja prawdziwie znam tę sztukę, czyli się nie powstydzę z wydaniem tejże na sąd publiczny świata, które moją a nie czyją inną ręką było wypracowane. Taka rezolutność jedła podobnie myślącego jest grubą omyłką i przynosi wstyd najprzód:

a. Samemu sobie
b. Podobnie pracującym
c. Miastu swojemu i
d. Krajowi.

a. Samemu sobie szkodzi

nie

nie tylko na Imieniu, lecz na utracie nadal zaufania. Bo któż uda się do źle wydającego dzieło rąk swoich, gdy powszechna opinia, że ten lub inaczej jest partacz i nie warto mu powierzyć.

b. Szkodzi podobnie pracującym i swemu powołaniu, bo ktoś mając z jednego partacza przekonanie, myśli że z całego towarzystwa, zgromadzenia tej sztuki, nie może wyjść dzieło piękniejsze.

c. Że miastu swojemu jest straszydłem i gadem nie umiejący swego rękodzieła, jest, bo właściciel przekonany z jednego powie i da opinię, że w tym

mieście

lub owém rękodzieło to lub stoi na bardzo liczym i poniżającém stopniu, z ust jednego do drugiego i tak dalej:
że zaś:

d. Miasto jest w swoim kraju, opinia więc jednego miasta sięga i zaraża często swemi plotkami cały kraj, a dobytek i zarobek, który winien zostać w swym kraju, przenosi się i zbogaca innych kosztem innego.

II